

Begreppsförklaringar

Genomfart utan föränmälan:

Genomfart av svenskt territori-
alhav med utländskt statsfar-
tyg utan att genomfarten i för-
väg anmälts på diplomatisk
väg.

Incident:

En händelse eller iakttagelse
som avviker från normalt
mönster eller som av annat
skäl tilldrar sig uppmärksam-
het. En incident bör föranleda
rapport och kan även föranleda
ingripande av militära eller
samverkande civila resurser.

Incidentrapport:

Rapport om incident till militär
myndighet. (Länsalarmerings-
central eller polis kan hjälpa till
med förmedling av rapporter
från allmänheten.)

Kränkning av territoriet:

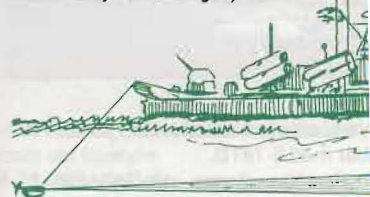
Kränkning sker när utländsk
militär personal, utländskt mili-
tärt fordon, statsfartyg eller
statsluftfartyg skaffar sig till-
träde till svenskt territorium i
strid mot tillträdesbestämme-
lserna. – Genomfart utan förän-
mälan utgör inte en kränkning
av territoriet.

Statsfartyg, statsluftfartyg:

Örlogsfartyg, militära luftfartyg
samt andra fartyg, svävare el-
ler luftfartyg som ägs eller
nyttjas av en stat i icke-kom-
mersiellt syfte.

Ubåtsjakt med släpdrif och mindre
sjunkbomber typ ELMA (som sprids med
speciella kastare, se nedan). – (För
ubåtsförsvaret har Marinen nu köpt ett
antal nya brittiska hydrofoner och också
installerat nya bottensingor.)

1983 års

INCIDENTER

Sammanfattning av verksamheten

Warszawa-paktens (WP) militära verksamhet har inom närområdet i huvudsak varit av normal omfattning och inriktning. Större övningar har genomförts, däribland "SOJUS 83" (1983-06-01--08) i Östtyskland, Polen och Tjeckoslovakien. Denna omfattade bl a en landstigningsövning med deltagande av östtyska, polska och sovjetiska förband.

Även NATO:s verksamhet inom närområdet har i huvudsak varit av normal omfattning. Den internationella marin- och flygövningen "BALTIC OPERATIONS" genomfördes i slutet av juni och i början

av juli – samtidigt med den sovjetiska övningen "ZAPAD 83". Normalt brukar BALTIC OPERATIONS genomföras senare under året.

● ● WP:s fartygsbundna signalspanningsverksamhet i södra Östersjön och utanför Västkusten har sammanlagt minskat något jämfört med 1981 och 1982. – NATO:s fartygsbundna signalspanning har koncentrerats till södra Östersjön

och varit av normal omfattning.

WP:s flygburna signalspanningsverksamhet i vårt närområde visar emellertid en ökning jämfört med 1981 och 1982. – NATOS:s flygburna signalspanning har (visavi tidigare år) skett i oförminskad omfattning och i huvudsak utmed de kända/vanligaste flygstråken över östersjöområdet.

Antalet incidenter med övervattensfartyg var lägre än föregående år, medan antalet incidenter med

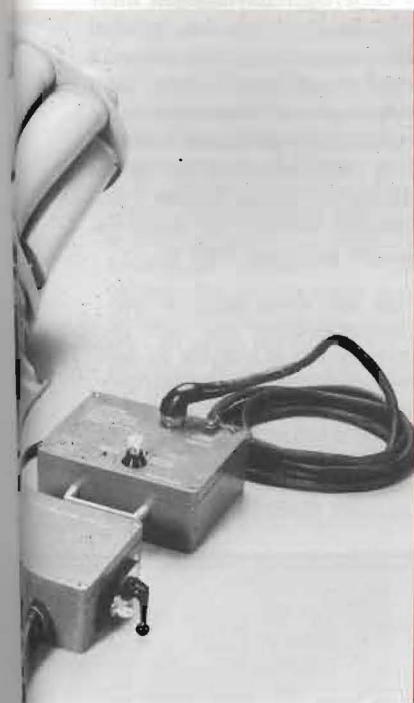
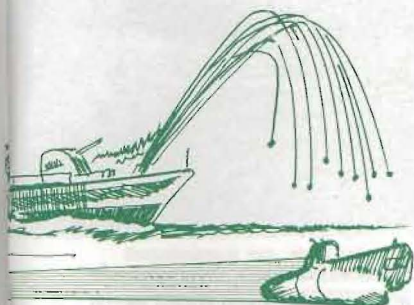
undervattensfarskoster även 1983 låg på en hög nivå utan tecken till att avta. – Antalet incidenter i luften låg kvar på i stort samma nivå som 1982.

● ● De svenska överträdelserna av andra staters tillträdesbestämmelser har minskat i antal jämfört med femårsperioden 1978-82.

Särskilda beredskapshöjningar har inte gjorts under 1983. Dock har viss resursförstärkning skett i samband med okänd undervattensverksamhet inom svenskt sjöterritorium.

Tillträdesförordningen, IKFN-

T v + nedan: Ubåtsincidenterna den senaste tiden har medfört att kralftag nu tas för att stärka beredskapen. Därför förses f n Marinens patrullbåtar och ubåtsjaktheelikoptrar med antiubåtsystem M/83, f d ELMA. Systemet består av en utskjutningsanordning – och ett antal granater, som vid träff punkterar ubåtens skrov och ger den så allvarliga skador att den tvingas gå upp till ytan. Saab Missiles svarar för utveckling, konstruktion och tillverkning av AU-pjäsen och övrigt ombordsystem, medan FFV svarar för antiubåtsgranat 83 (Allgr/83 ELMA). Serieleverans till Försvarets Materielverk startade i december 1983 och pågår nu i snabb takt.

förordningen, ÖB:s kungörelse (med föreskrifter för verkställighet av Tillträdes- och IKFN-förordningarna) samt IKFN av 1983-års upplaga i form av provisorisk stendlutgåva trädde i tillämpning fr o m 1983-07-01.

Incidenter till sjöss

Under fjolåret konstaterades 30 kränkningar och sannolika kränkningar. Detta innebär oförändrat antal jämfört med 1982. För genomfarer utan föransmälan kan en minskning noteras: 25 tillfällen 1983 mot 42 för 1982. Avsteg från tillstånd har skett i fem fall; samtliga under andra kvartalet. – Detta antal skall jämföras med två 1982.

Incidenter med övervattensfartyg. – Kränkning av övervattensfartyg noterades vid fem tillfällen.

Kränkningarna orsakades av tre fartyg från NATO-länder, ett fartyg från WP samt ett från annat land. – I fyra fall har kränkningarna orsakats av civila statsfartyg. I ett fall av ett militärt dykerifartyg, som ankrat på svenskt territorialhav där man sedan utförde arbete med tungdykare. I tre fall har fartyg gått in i svenska hamnar utan tillstånd och i ett fall har ett forskningsfartyg gått in på svenskt territorialhav trots att detta avsnitt undantagits från tillstånd för att där bedriva forskningsverksamhet.

Genomfarer utan föransmälan utfördes i 15 fall av WP-fartyg, i åtta fall av NATO-fartyg och i två fall av statsfartyg tillhörande andra nationer. Jämfört med 1982 innebär detta att sammanlagda antalet genomfarer utan föransmälan minskat från 41 till 25. En av orsakerna till denna minskning kan vara att främmande nationer har fått ökad kunskap om våra tillträdesbestämmelser vad avser krav på föransmälan.

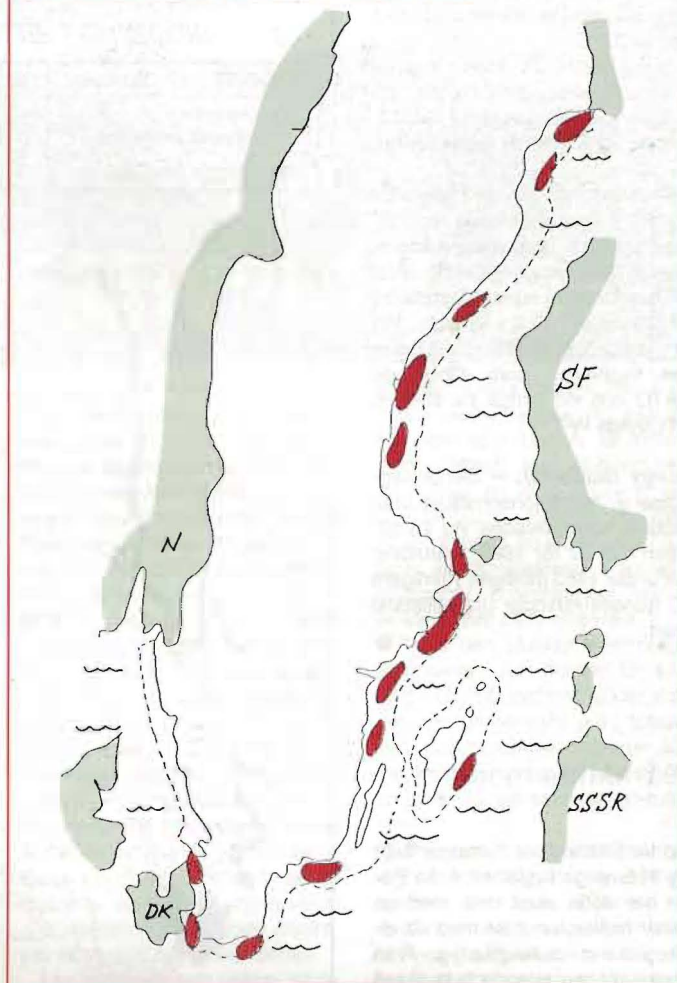
Den vanligaste orsaken till genomfarer utan föransmälan är att fartygen följer handelsfartygsliderna genom svenskt territorialhav NV Kullen, S Falsterbo – Skåne och S Gotland. Likaså förekommer flera oanmälda genomfarer genom Södra Kvarnen. Därutöver har förekommit ett mindre antal ej föransmälda genomfarer som berör andra delar av svenskt territorialhav.

Incidenter med undervattensfarkoster. – Främmande undervattensfarkoster uppehöll sig inom svenskt sjöterritorium under 1983 i en omfattning som ligger på fortsatt hög nivå.

Antalet observationer av ubåtar, ubåtsliknande föremål och av sådana havsfenomen som kunde tyda på närvaro av ubåtar var mycket

UBÅTSINCIDENTER 1983

Händelse	1 kv	2 kv	3 kv	4 kv	S:a
Kränkning/ Sannolik kränkning	1	4	18	2	25

stort. Analys av dessa observationer visar att främmande undervattensfarkoster som kränkt svenskt territorium kunnat noteras vid 25 tillfällen.

Incidenter har förekommit under hela året men med en stark koncentration till maj-september och november. Farvattnen vid Töre, Norra Kvarnen, mellan Härnösand och Hudiksvall, Upplands, Stockholms, Södermanlands och Östgöta skärgårdar, vid Östra Gotland, i Blekinge skärgård och i Öresund har berörts.

Omfattande resurser har tidvis satts in för att söka tvinga upp farkosterna till ytan för att därefter identifiera dem. I samtliga fall har de dock lyckats lämna territoriet oidentifierade.

INCIDENTER TILL SJÖSS (övervattensfartyg)

HÄNDELSE / TIDPUNKT	1 kv	2 kv	3 kv	4 kv	S:a
○ Kränkning/ sannolik kränkning	1	3	–	1	5
● Möjlig kränkning	–	–	–	–	0
⊖ Genomfart utan föransmälan	7	4	10	4	25

URF då! En svensk minubåt finns nu färdigutprovad och i tjänst. Skall användas som räddningsfarkost att kollektivt rädda besättningen från förolyckad ubåt. Marinens minubåt URF, som har ett system för utslussning av dykare på stort djup, kan naturligtvis utnyttjas även för andra uppgifter. Tidigare i år blev URF den första svenska (levererad 1979 från Kockums/Malmö) ubåt som inlagit bottenläge i Östersjön på 342 m djup.

Kränkningar av territoriel. – I fjol noterades 29 kränkningar av svenskt territorium mot 28 för 1982. Därutöver inträffade ytterligare sju möjliga kränkningar mot fyra för 1982.

Huvuddelen av kränkningarna inträffade söder om Skåne. 25 kränkningar orsakades av NATO-flygplan, medan WP orsakade tre kränkningar.

Överflygningarna av territoriet skedde i allmänhet längs territori- algränsen och utan att kränkningar- na kom långt innanför denna. I åtta fall har identitet kunnat fastställas från svenska militära flygplan. Vid fem av dessa tillfällen identifierades flygplanen som tillhörande NATO och vid övriga tre tillfällen tillhörande WP.

Övriga incidenter. – Genomflyg- ningar av restriktionsområden utan tillstånd konstaterades vid 25 till- fällen mot 27 för 1982. Därutöver har under 1983 möjligen ytterligare 15 genomflygningar utan tillstånd skett.

Särskilda incidenter

Vid tre tillfällen har flyktingar tagit sig till Sverige flygledes. Från Po- len har detta skett dels med en militär helikopter, dels med ett ci- vilregistrerat statsluftfartyg. Från Sovjetunionen skedde flykt likaså med ett civilregistrerat statsluftfartyg. I ett av fallen skedde överflyg- ningen under dramatiska omstän- digheter med haveritillbud och bränslebrist. I alla tre fallen hämta- des flygplanen genom polska resp sovjetiska myndigheters försorg. – (Se artikeln om An-2 Colt, sid 26- 27.)

Överträdelser av svenska militära enheter

Vid ett tillfälle har en till svenska marinen tillhörande segelbåt brutit mot danska föreskrifter för tillträde till danskt territorium. Detta berod- de på att inlämnad färdplan inte vidarebefordrats.

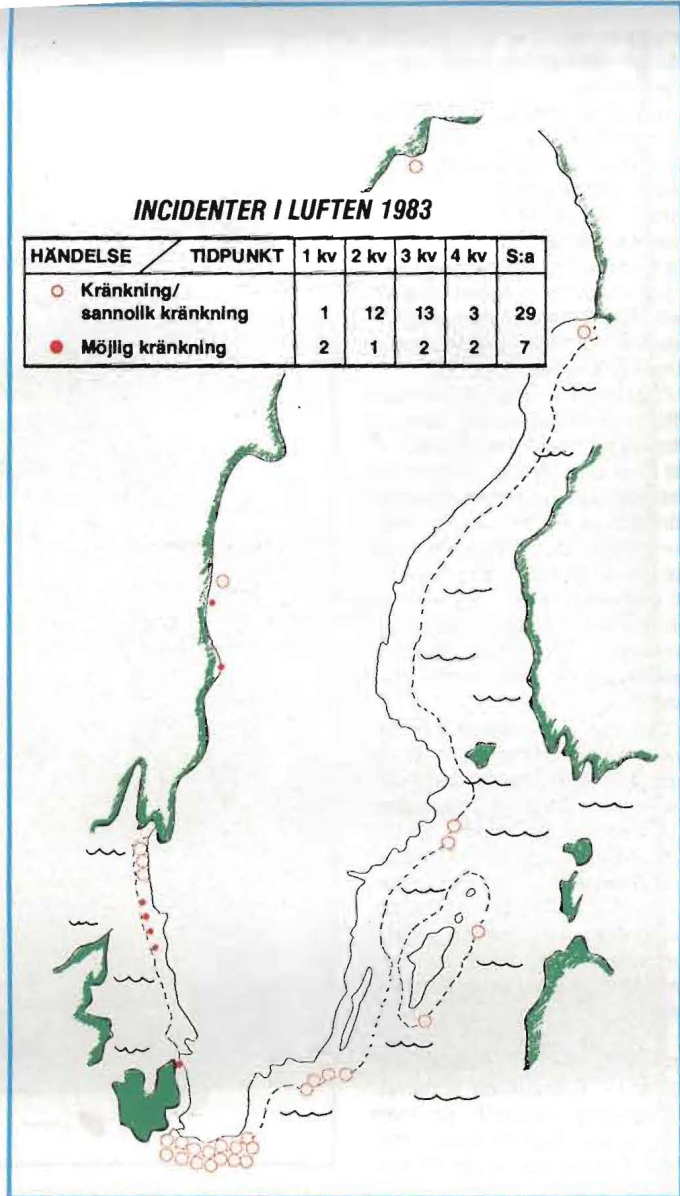
Vid två tillfällen har tangering av danskt resp finskt territorium skett.

Vid ett tillfälle har påtalande skett från Finland att svenskt mili- tärt flygplan skulle genomflugit finskt luftrum. Genomförd under- sökning visade dock att inga svens- ka militära flygplan funnits i berört område vid angiven tidpunkt. ■

Fst

INCIDENTER I LUFTEN 1983

HÄNDELSE / TIDPUNKT	1 kv	2 kv	3 kv	4 kv	S:a
○ Kränkning/ sannolikt kränkning	1	12	13	3	29
● Möjlig kränkning	2	1	2	2	7

Kränkningar i luften 1970-83

1970:	12
71:	19
72:	23
73:	19
74:	15
75:	20
76:	21
77:	28
78:	25
79:	77
80:	50
81:	49
82:	28
83:	29

Våra objudna besökare

är titeln på en upplysnings- och var- ningsbroschyr som Försvars- och Marinstaberna utgav i fjol. Däri ges bl a råd hur DU går till väga vid rap- porterering av misstänkta iakttagelser till havs, lands och i luften – iaktta- gelser som kan ha betydelse för Sve- riges säkerhet. Det kan t ex gälla ubåtsperiskop, grodmän, utländska seglare (o d) i restriktionsområden, människor ("svamp-/bärplockare, turister") som närgånget studerar/ antecknar/ritar av/fotograferar t ex militära basområden/anläggningar eller andra anläggningar som har be- tydelse för vårt totalförsvar, långtra-

dare som gjort avstickare till för- svars känsliga områden där sådan trafik annars inte förekommer. Bättre en rapport för mycket av detta slag än tvärtom. Tycka inte. Rapportera Dina iakttagelser till t ex Marinens sjöbevakningscentraier:

Västkusten:	031-29 00 81
Malmö:	040-11 55 55
Karlskrona:	0455-100 00
Gotland:	0498-490 60
Ostkusten:	0750-455 64/65
Norrlandskusten:	0611-105 00.

Eller till närmsta militära förband/ polismyndighet.